

Competentiegericht leren in het vmbo als project

De groene werkplek

Zes groene vmbo-scholen werken met ondersteuning van het CPS aan de ontwikkeling van competentiegericht onderwijs. Het Twents Carmel College in Oldenzaal werkt mee aan het project omdat het de mogelijkheid is om de groene opleiding te verbreden.

“Mogen we hier nog even blijven werken”, vragen een paar derdejaars leerlingen. Het is donderdagmiddag 3 april rond half vier. De school loopt al leeg. “Oké”, zegt docent Ruben Braakhuis. “Leerlingen komen hier graag”, vertelt hij. Hij staat op het punt om me in het groene lokaal van het Twentse Carmel College, samen met ondersteuner Cees de Jong van het CPS, uit te leggen wat het project ‘de Groene Werkplek’ inhoudt. Wat betekent dit project

voor de opleiding, voor docenten en leerlingen? We gaan een kamertje verderop zitten.

Trigger

Er staan hokken voor konijnen of kuikens in het groene lokaal. E hangen platen van koeien aan de muur en er is een kleine kas. Braakhuis vertelt hoe leerlingen er werken. Hoe ze de praktijk in het onderwijs betrekken en hoe ze vakken integreren. Hij benadrukt dat hij het

niet alleen doet, maar samen met het team groen. Vijf docenten zitten er in het team. Naast twee groene docenten een docent Nederlands Engels en Wiskunde. Samen werken ze aan een breed opgezette opleiding.

Die brede opzet komt tot uitdrukking in de naam: ‘Natuur, techniek en commercie’. Landbouw of groen zit er niet in. “We wilden geen landbouwuistraling”, vertelt adjunct-directeur Hans Meinders eerder op de middag. Hij geeft

Competentiegericht onderwijs in het vmbo

Het onderwijs moet dynamischer, het moet meer gericht op de vragen vanuit de beroepsuitoefening en maatschappij. Ook in het vmbo. Daarom werken vmbo-scholen aan de ontwikkeling van competentiegericht onderwijs (cgo). Om dat mogelijke te maken is er een geglobaliseerd intrasectoraal examenprogramma landbouwbreed ontwikkeld.

Cgo is meer dan het integreren van avo-vakken in een beroepssituatie of werken in de Werkplekkenstructuur (wps), legt CPS-consultant Cees de Jong uit. Hij wijst op de zes kenmerken van competentiegericht onderwijs:

- Kenmerkende situaties uit de beroepspraktijk staan model voor een opdracht in het onderwijs.
- Leerlingen werken aan hele opdrachten, de ‘heletaakbenaarding’. Kennis, vaardigheden, houding en persoonlijkheidsontwikkeling wordt in samenhang geleerd, en beoordeeld.
- Leeractiviteiten vinden plaats in situaties die aan de praktijk ontleend zijn.
- De rol van de docent wordt veelzijdiger.
- De zelfverantwoordelijkheid en reflectie van leerlingen worden beïnvloed.
- Actief en samenwerkend leren zijn belangrijk.

Invoering van cgo die aan al die zes voorwaarden voldoet is

lastig. De toetsing en beoordeling is anders, en introductie van authentieke situaties vraagt nogal wat. Met het project ‘De Groene Werkplek’ wil CPS met vmbo-scholen experimenteren en ervaringen op doen. Het project richt zich niet alleen op toetsen, maar ook op het ontwikkelen van instrumenten voor implementatie of didactische modellen. Het CPS sluit met het project aan op de ervaringen die scholen met Werkplekkenstructuur (WPS) hebben opgedaan. “De modulaire opzet, met theorie en praktijk leent zich heel goed om uit te bouwen naar competentiegericht onderwijs,” vindt De Jong. Het project sluit ook aan op de ontwikkelingen in en ervaringen uit projecten als ‘Het groene Leertraject’ en het ‘Ruggengraatproject’.

De zes vmbo-scholen in dit project hebben allemaal ervaring opgedaan hadden met WPS. Het zijn drie aoc-vestigingen: Almere (Groenhorstcollege), Aalsmeer (Wellantcollege) en Kesteren (Helicon Opleidingen). Daarnaast zijn er drie vestigingen van scholengemeenschappen met een groene afdeling: Melanchton ‘De Kring’ te Bleiswijk, Midden Brabant College te Tilburg en Twents Carmel College in Oldenzaal. Meer informatie: Cees de Jong, managing consultant CPS, C.deJong@cps.nl, tel. 06-21247948, of kijk op www.cps.nl

Het onderwijs wordt echt leuk als je samen klassikale opdrachten uitvoert buiten de school

uitleg over de keuzes die de school maakte en waarom ze kiezen voor competentiegericht onderwijs. In 2002 startte de school met groen, ongeveer zestig leerlingen kiezen voor die opleiding. Van die leerlingen stroomt zo'n 60 tot 80 procent door naar een groene mbo-opleiding, meestal AOC Oost. De scholengemeenschap in noordoost Twente telt 5.000 leerlingen op locaties in Losser, Denekamp en Oldenzaal. De Oldenzaalse vestiging telt ongeveer 1.300 leerlingen. Het zijn leerlingen in leerjaar 3 en 4. Leerjaren 1 en 2 worden verzorgd op andere locaties in Denekamp en Losser. Daarnaast is er in Oldenzaal praktijkonderwijs. Alle vmbo-leerwegen worden er aangeboden: tl, gl, kb en bb. Voor de bb- en kb-opleidingen kunnen leerlingen kiezen uit de uit de sectoren zorg en welzijn, economie, techniek en groen. Leerlingen kunnen er naast de groene opleiding uit veel andere opleidingen

kieszen, zoals transport en logistiek, commerciële technologie of horeca toerisme en voeding. "Maximale keuzevrijheid vinden we belangrijk", zegt Meinders. De visie van de school is om uit elk kind eruit te halen wat er in zit. "We willen talenten ontwikkelen en keuzes uitstellen als leerlingen niet weten wat ze willen." Dat is de reden waarom de school een brede opzet belangrijk vindt, waarom het geglobaliseerde verbrede examenprogramma hen 'triggerde'. "Het biedt ons meer mogelijkheden voor verbreding."

Echte klant

Terug naar het gesprek met Ruben Braakhuis die als een van de docenten uit het team groen vol enthousiasme in het project 'de Groene Werkplek' stapte. De vijf docenten zijn enthousiast omdat het project hen mogelijkheden biedt te ontwikkelen waar ze warm voor lopen: leren in een betekenisvolle omgeving,

leren vanuit de praktijk. Een dag in de week is Braakhuis vrijgesteld om het project te coördineren. Met zijn team ontwikkelt hij modules, zorgt voor een betere beschrijving van beoordelingsgereedschappen voor stages of introduceert nieuwe manieren van beoordeling. Een van die nieuwe methodes is de 'rubrieksbeoordeling'. Aan de hand van gedragsbeschrijvingen kunnen leerlingen elkaar beoordelen op de ontwikkeling van competenties. "Een heel werkbare methode", vindt Braakhuis. Het is een van de producten die uit de uitwisseling met de andere zes proefscholen in het project kwamen.

De leerlingen in Oldenzaal hebben een veelzijdig programma. Ze werken in projecten in zogenaamde 'aannemingsopdrachten'. In groepjes voeren ze opdrachten in de praktijk uit, opdrachten van bedrijven of instellingen. Zo werken leerlingen in een kruidentuin van een boerderij van Natuurmonumenten,

maken bloemwerk voor het schoolrestaurant of schooldirectie of knippen en wassen honden. De opdrachten komen

Instrumenten

Matrix de Groene Werkplek

De matrix, een checklist in excel, helpt scholen om te zien waar ze staan in de ontwikkeling naar cgo. In de matrix moet je op 30 aspecten voor leerling, docenten, bedrijfsleven, examinering, lesmateriaal aangeven hoe ver je bent in de ontwikkeling. Werken docenten met een portfolio? Of leerlingen? Is er in het lesmateriaal aandacht voor avo-integratie? Hoe registreer je competenties? Je kunt vaststellen waar je zit en een plan van aanpak schrijven. Docent Ruben Braakhuis in Oldenzaal vindt het een goed hulpmiddel: "Cgo is zwemmen in een grote vijver, die matrix geeft richting." De matrix is ook goed te gebruiken voor andere scholen die in een ontwikkeltraject zitten.

Rubrieksbeoordeling

Leerlingen in Oldenzaal gebruiken de 'rubrieksbeoordeling' om elkaar te beoordelen op achtien stabiele competenties uit het examenprogramma. Die competenties sluiten aan bij de SHL-competenties. Per competentie zijn gedragsindicatoren beschreven in vier rubrieken: beginner, gevorderd, vaardig en uitstekend. Voor de competentie 'samenwerken en overleggen' zijn die beschrijvingen bijvoorbeeld. 'Leidt anderen af en doet wat hij zelf wil'; 'vraagt wat er gedaan moet worden'; 'overlegt over het werk en het gebruik van gereedschap' of 'overlegt en helpt en stimuleert anderen.' De uitkomsten van die beoordeling vormen basis voor een reflectiegesprek.

Doorstroomkaart

Cito heeft een doorstroomkaart ontwikkeld. Die kaart is gebaseerd op negen competenties die aanwijzing geven voor de voorspelbaarheid van het succes in doorstroom vmbo-mbo. Ook hier zijn per competenties gedragscomponenten beschreven. Bijvoorbeeld voor: samenwerken, plannen, presenteren of informatie verwerven. Het is een webbased systeem. In Oldenzaal wordt dit gebruikt door docenten. Informatie over de gebruikte instrumenten zijn te vinden op www.cps.nl

via docenten van de school. Leerlingen werken in een echte omgeving, met een echte klant en worden echt betaald. Op die manier vindt integratie van economisch handelen en sociale vaardigheden in een reële omgeving plaats.

Integratie

De aannemingsopdrachten zijn een werkvorm. Leerlingen voeren ook klassikale praktijkopdrachten uit zoals koeienscheren of natuuronderhoud. Ze volgen modules in trimesters van 12 weken. Avo-vakken en beroepsgerichte vakken zijn geïntegreerd. In de boommodule bijvoorbeeld zit wiskunde: Hoe hoog is de boom? Hoeveel kuub hout zit er in? Wat is de waarde van de boom? Er zijn excursies, stages en ze volgen ook klassikale lessen.

"We zijn goed op weg," vindt Braakhuis, "we weten wat we willen, maar zijn nog lang niet klaar." Zo wil de groep de sta-

gebeoordeling verbeteren. Dat vinden ze belangrijk omdat toetsing en beoordeling het lastigste onderdeel is van competentiegericht beoordelen. De informatie die ze via het project krijgen, helpt hen om beoordelingsinstrumenten te ontwikkelen. Andere plannen zijn er om verder te werken aan de integratie van avo-vakken.. Samen kijken ze naar mogelijkheden en ontwikkelen ze modules. Aan het einde van het project komen ervaringen en producten beschikbaar voor andere vmbo-scholen die er mee aan de slag willen.

Het onderwijs wordt er voor leerlingen leuker door, denkt Braakhuis. "Het zou het mooiste zijn wanneer docenten hier alleen maar wat aanwijzingen hoeven te geven, wanneer leerlingen intrinsiek gemotiveerd werken. Zo ver zijn we nog niet, maar ze zijn hier wel graag. We moeten ze in de pauze naar buiten jagen." □

Advertentie

Word jij mijn nieuwe docent?

Wellantcollege MBO Houten is op zoek naar docenten (min 0,5 fte) voor de teams:
Groen, Dier, Bloem en Loonwerk

Wij zoeken ook instructeurs, onderwijsassistenten en docenten AVO (economie, exact, biologie)

Kijk voor meer informatie op www.wellant.nl

wellantcollege